

Minister spreekt steun Rijk uit voor Greenport Duin- en Bollenstreek

Het plan voor de integrale herstructurering van de Greenport Duin- en Bollenstreek, waarover de raden van de zes betrokken gemeenten zich de komende tijd moeten uitspreken, kan rekenen op de steun van de rijksoverheid. Dat zei LNV-minister Gerda Verburg woensdag 10 september in Noordwijk tijdens een informatiebijeenkomst voor raadsleden over de Greenport.

“De dreiging van een bollenstad, die jarenlang als een donkere wolk boven uw gebied heeft gehangen, is nu van de baan.” De minister riep de aanwezige raadsleden dan ook op vóór de ontwerp-Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport (ISG) en de plannen voor de Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) te stemmen, als die worden behandeld in de gemeenteraden van de Duin- en Bollenstreek.

Enthousiast

In haar toespraak zei de minister enthousiast te zijn over de transformatie die de Duin- en Bollenstreek de afgelopen jaren, met name door de inspanningen van de kwartiermakers en andere bestuurders uit de regio, heeft ondergaan. “Jarenlang leefde ook in Den Haag het beeld dat het niets meer zou worden met de Duin- en Bollenstreek. Maar door de inzet van uw bestuurders en het sluiten van een memorandum of understanding, heeft u het moeras achter de

Minister Verburg: “Het Rijk verbindt zich vanaf nu blijvend aan uw gebied.”

duinen ontstegen en de bestuurlijke verdeeldheid achter u gelaten. Het heeft veel tijd gekost, maar het resultaat is een ambitieus plan.”

Verburg sprak haar waardering uit voor de plannen van de Holland Rijnland-gemeenten, waarbij de ontwik-

keling van de Greenport en de verstedelijking van de As Leiden-Katwijk nauw met elkaar zijn verweven. Ze voegde daar aan toe dat het Rijk ook geld beschikbaar zal stellen voor concrete projecten in de Greenport. Op 5 februari 2009 zet de minister haar ►

“Met de presentatie van de ontwerp-ISG en de plannen voor de GOM, hebben de kwartiermakers hun werk voorlopig gedaan. Het is nu aan de colleges en raden van de zes gemeenten om zich over de plannen uit te spreken. Als de GOM straks een feit is, begint de vitalisering van de Greenport pas echt. Daarbij is een grote rol weggelegd voor het bedrijfsleven en andere organisaties in concrete projecten. Centrale vraag is hoe we de Greenport kunnen klaarstomen als economisch profit-centrum voor de toekomst. Belangrijke thema's hierbij zijn, naast de ruimtelijke opgave, innovatie en onderwijs, het versterken van de positie van de handelsbedrijven en het overige bedrijfsleven, de internationalisering van de markt, de ontwikkeling van het toerisme en het imago van de streek als geheel.”

Jaap de Mol, kwartiermaker namens het bedrijfsleven.

handtekening onder een bijdrage van 6,8 miljoen euro voor de herstructurering van de glastuinbouw in de Trappenberg/Kloosterschuur, Rooversbroekpolder en het bedrijventerrein Delfweg in Noordwijkerhout. "Daarnaast zal ik ervoor zorgen dat er een startbaan voor uw plannen komt en zal ik mij inzetten om draagvlak te bereiken voor uw ontwikkelingsplan in den Haag. Het Rijk verbindt zich vanaf nu blijvend aan uw gebied," aldus de minister.

Structuurvisie

De bijeenkomst van 10 september was bedoeld om raadsleden uit de zes Greenport-gemeenten te informeren over de stand van zaken van de Greenport Duin- en Bollenstreek. Kwartiermaker Jos Wienen ging in op de ontwerp-

Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport (ISG) die de afgelopen maanden is ontwikkeld, en die aan de basis ligt van de toekomstige ontwikkelingen in het buitengebied van de Duin- en Bollenstreek. De visie is het toetsingskader voor de activiteiten van de Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM), die de concrete projecten gaat uitvoeren. Kern van de visie is een integrale aanpak van het buitengebied door alle zes betrokken gemeenten, in combinatie met een verbetering van het landschap. Verdere uitgangspunten zijn de handhaving van een areaal van 2625 ha eerste klas bollengrond, waarbij bollengerelateerde activiteiten voorrang krijgen boven andere functies. Bollengrond die door woningbouw, bedrijfsuitbreiding of infra-

structuur verloren gaat, moet worden gecompenseerd. Dat wordt contractueel vastgelegd. Wienen zei dat hiervoor naar verwachting voldoende mogelijkheden zijn.

Projecten

Harry Groen ging tijdens de bijeenkomst van 10 september in op de plannen voor de GOM. Dit bedrijf gaat in het kader van een uitvoeringsagenda 2009-2014 de 53 projecten uitvoeren die de afgelopen tijd zijn geïnventariseerd en vastgelegd in een projectenboek. Om het bedrijf de mogelijkheid te geven zakelijke transacties te verrichten, krijgt de GOM de vorm van een besloten vennootschap, met de zes gemeenten als aandeelhouders. De kosten van de herstructurering van de Duin- en Bollenstreek worden begroot op 230 miljoen

euro. Voor een deel zijn die kosten gedekt (startkapitaal gemeenten, regionaal investeringsfonds Holland Rijnland, FES-subsidies Rijk, opbrengsten uit woningbouw), voor een ander deel wil de GOM vooral een beroep doen op de Rijksoverheid (extra FES-subsidies, bijdrage MIRT). "Het gaat om veel geld, maar de grootste baten van de GOM is dat de economie, de leefbaarheid en de duurzaamheid van onze streek er enorm op vooruit gaan. De economische robuustheid van onze regio krijgt hiermee een enorme impuls."

Meer info over de ontwerp-ISG en de GOM op www.hollandrijnland.net > Ruimte > Greenport

"Greenport van groot belang voor bedrijfsleven"

Minister Verburg van Landbouw bracht op 10 september in het kader van de presentatie van de plannen voor de Greenport een bezoek aan de Duin- en Bollenstreek. Zij liet zich daarbij rondleiden in bloembollenkwekerij en -handel Jac. Uittenbogaard & Zonen in Noordwijkerhout.

Het bedrijf heeft eerder dit jaar een compleet nieuw bedrijfscomplex in gebruik genomen, omdat verhuizing met het oog op de groeimogelijkheden en de woningbouw in het project Mossenest 2 dat noodzakelijk maakte.

Unieke positie

Het nieuwe bedrijfscomplex ligt vlakbij de oude locatie. Minister Verburg bracht een bezoek aan een van de meest moderne en geavanceerde bollenbedrijven in de streek. "De minister was zeer geïnteresseerd in ons bedrijf en in de bollensector," vertelt Jaap-

Jan Uittenbogaard, een van de vierde generatie Uittenbogaards die nu het bedrijf leidt dat in 2010 het honderdjarig jubileum viert. Dat Jac. Uittenbogaard & Zonen de minister mocht verwelkomen, komt volgens hem door de unieke positie van het bedrijf. "Wij hebben hier alle facetten van het bloembollenbedrijf in één onderneming. Wij telen tulpen, hyacinten en narcissen in onze eigen kwekerij van 35 ha. Wij broeien hier ook jaarlijks ongeveer drie miljoen tulpen. Maar wij zijn daarbij ook een handelsbedrijf en leveren verpakte en losse bollen aan tuincentra, hoveniers, groot-handelsbedrijven en gemeenten. Wij hebben een speciale pootmachine, zodat wij de bollen voor de gemeenten zelf in de grond kunnen planten. Ook op het gebied van veredeling zijn wij actief, maar dat doen we samen met zes andere bedrijven in de kwekersvereniging 'Remarkable'. Al die verschillende facetten binnen één onderneming maakt ons bedrijf zo bijzonder."

De verhuisplannen zijn al enkele

Jaap-Jan Uittenbogaard bij een presentatiewand met bloembollen.

jaren geleden geboren. Volgens Uittenbogaard lag het zeker niet aan de gemeente Noordwijkerhout dat het allemaal zo lang duurde. "Daar kregen wij alle medewerking met het oog op het Mossenest-project. Het was de provincie die aanvankelijk moeilijk deed met het Pact van Teylingen in de hand." Uittenbogaard ziet daarom de voordelen van de Greenport-plannen. "Het

bedrijfsleven moet weten of er nog groeimogelijkheden zijn en of investeringen kunnen worden terugverdiend. Als de minimale oppervlakte van de voor bollen-teelt noodzakelijke grond wordt gegarandeerd, en daarmee een gezonde sector, verschaft dat duidelijkheid over de toekomst aan de bedrijven. De Greenport-plannen zijn daarom van groot belang."

Greenport Duin- en Bollenstreek: van plan naar uitvoering

“Dit is een laatste en unieke kans om de Duin- en Bollenstreek te revitaliseren en het bollen- en bloemencluster in onze streek een nieuwe impuls te geven.” Dat zei kwartiermaker Harry Groen op 10 september bij de presentatie van de plannen voor de Greenport Duin- en Bollenstreek.

De plannen voor de Greenport Duin- en Bollenstreek worden breed gedragen. Dat bleek al toen alle zes colleges van de betrokken Duin- en Bollenstreek-gemeenten afgelopen zomer het *memorandum of understanding* ondertekenden voor de herstructurering van de streek en de oprichting van de GOM.

De komende weken en maanden buigen de colleges en gemeenteraden van de betrokken gemeenten zich over de ontwerp-ISG en de oprichting van de GOM. De behandeling van de plannen loopt grotendeels parallel met de behandeling van de regionale structuurvisie van Holland Rijnland, waarvan in december het concept wordt gepresenteerd. De ontwerp-ISG en de regionale structuurvisie worden tegelijkertijd ter inzage gelegd – de ISG kan worden gezien als een deuluitwerking van de regionale visie.

Het *memorandum of understanding*, dat op 1 juli 2008 is ondertekend, omvat de hoofdlijnen van drie onderliggende documenten: het Ruimtelijk Streefbeeld 2030, de concept Samenwerkingsovereenkomst en de Uitvoeringsagenda voor de Greenport Ontwikkelingsmaatschappij i.o. Direct na de ondertekening zijn de kwartiermakers van de Greenport en de zes wethouders ruimtelijke ordening aan de slag gegaan om de uitgangspunten van het Ruimtelijke Streefbeeld te vertalen naar een ontwerp-Intergemeentelijke Structuurvisie Greenport (ontwerp-ISG).

Eind september/begin oktober is de zes colleges van B&W gevraagd te besluiten of deze ontwerp-ISG kan worden doorgestuurd naar de raadscommissies ruimtelijke ordening voor commentaar (behandeling oktober/november 2008). Nadat de colleges de raadscommissies hebben gehoord, besluiten zij of de ontwerp-ISG (met eventuele wijzigingen) wordt vrijgegeven voor inspraak. Het is dan medio december 2008.

Inspraak

De ontwerp-ISG ligt vervolgens gedurende zes weken ter inzage in de gemeentehuizen van de Greenport-gemeenten. De resultaten uit de inspraak en de beschouwingen worden verwerkt in een nota van beantwoording die, na overleg met de kwartiermakers en de wethouders ruimtelijke ordening, wordt voorgelegd aan de zes colleges van B&W. De uitkomsten worden verwerkt in de definitieve ontwerp-ISG. Dit definitieve ontwerp wordt besproken met de raadscommissies ruimtelijke ordening, waarna de gemeenteraden een definitief besluit nemen. Na vaststelling door de gemeenteraden is de ISG bindend voor het ruimtelijk beleid van de zes gemeenten.

September 2008 ← → Maart 2009

Partijen: Holland Rijnland – Hillegom – Katwijk – Lisse – Noordwijk – Noordwijkerhout – Teylingen

Memorandum of Understanding

Activiteiten september 2008

- Plenaire raadsbijeenkomst 10 september
- Dialoog met belangenpartijen
- Ruimtelijk streefbeeld vertalen in intergemeentelijke structuurvisie (ISG)
- Vaststellen ontwerp-ISG plus voorstel oprichting GOM door colleges t.b.v. doorgeleiding naar commissies

Rijkssubsidietraject

Activiteiten oktober/november 2008

- Behandeling ontwerp-ISG plus voorstel oprichting GOM in raadscommissies

Besluitvorming MIRT (oktober 2008)

Activiteiten december 2008

- Start ter inzage legging ontwerp-ISG parallel met regionale structuurvisie Holland Rijnland (6 weken)
- Besluitvorming gemeenteraden inzake voorstel oprichting GOM

Activiteiten januari/februari/maart 2009

- Oprichting GOM
- Verwerken zienswijzen ontwerp-ISG en definitieve raadsvoorstellen ISG colleges
- Behandeling raadsvoorstellen ISG in besluitvormende raadsvergaderingen
- Operationalisatie GOM

Besluitvorming FES / Nota Ruimte (januari 2009)

Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM)

Acht innovaties in de bollensector

Het economische succes van een greenport staat of valt met het vermogen tot innovatie. In samenwerking met bedrijven en andere organisaties werkt Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO) Bloembollen en Bomen in Lisse aan diverse vernieuwingen in de bollensector. Dr. Henk Gude, senior wetenschappelijk onderzoeker, zet enkele interessante innovaties op een rij.

“In het verleden deden wij eigenlijk zuiver plantkundig onderzoek, maar dat is de laatste jaren flink veranderd,” zegt Gude. “Steeds vaker proberen we onze kennis over bolgewassen te vertalen naar nieuwe moderne teeltmethoden en aan de sector gerelateerde producten en diensten. Ook de vermarkting van bloembollen komt daarbij om de hoek kijken.” Acht voorbeelden.

1 Het ventileren van bewaarde bollen kost enorm veel energie. Ventileren is nodig om schade door ethyleengas (veroorzaakt door de fusarium-schimmel) tegen te gaan. Tot voor kort was meting van ethyleen niet mogelijk. Er is nu een apparaat ontwikkeld dat ethyleengas meet en op basis daarvan bepaalt of ventilatie nodig is. Resultaat: telers hoeven niet meer constant te ventileren en besparen 50-80 procent op de energiekosten voor ventilatie. Dat is vele duizenden euros per jaar.

2 Nog meer energiebesparing is mogelijk door de zogeheten stormwand, die ventilatielucht langs de kisten met bollen blaast, aan te passen met ronde in plaats van hoekige uitblaasopeningen. Besparing: 30-40 procent op de energiekosten van de ventilator. Het gebruik van een frequentieregelaar, die de ventilator traploos aanstuurt, maakt besparingen tot

70 procent mogelijk. Overige besparingsmethoden: schuren met dubbele daken voor luchtverwarming, zonnepanelen, kleinschalige windturbines en warmteopslag.

3 Bollen moeten in het najaar worden gepoot. Maar er zijn ook consumenten die het poten van bollen liever uitstellen tot maart of april. PPO doet in opdracht van handelsorganisatie Anthos een haalbaarheidsonderzoek naar de mogelijkheden van deze “voorjaarsplanting” bij tulpen, narcissen en hyacinten. Planten in het voorjaar lijkt mogelijk als bollen na half februari op potjes worden gezet, wortels ontwikkelen en vervolgens in de tuin worden geplant. Met het voorjaarsplanten kan een nieuwe groep “gemaksconsumenten” worden aangeboord, vooral in de Verenigde Staten.

4 Ook op het gebied van een milieuvriendelijke bollenteelt blijft PPO vorderingen maken, bijvoorbeeld door het inzetten van zogeheten GNO's (gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong) en door het toepassen van biologische bestrijding met behulp van insecten, schimmels of bacteriën. Warmwaterbehandelingen van bollen voor het doden van ziektenverwekkers worden steeds meer met succes toegepast.

5 Zogeheten DNA-toetsen moeten duidelijk maken of partijen bollen “latent” zijn besmet met ziektekiemen. Conflicten over bollen die later (gedeeltelijk) ziek blijken te zijn, veroorzaken veel ergernis tussen telers en exporteurs. Partijen stellen elkaar aansprakelijk en proberen kosten te verhalen. Een eenduidige meetmethode kan hieraan voor een belangrijk deel een einde maken.

6 In samenwerking met de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB), Anthos en enkele toeleveranciers werkt PPO aan de ontwikkeling van een nieuwe standaard krat. Nu heeft elke schakel zijn eigen fust. Een standaard krat voorkomt schade door overstorten en beperkt het transport van leeg fust. Er is een inklapbare krat in ontwikkeling die goed ventileert, reinigbaar is, en geschikt is voor retourzendingen met andere producten uit het buitenland. Voorbeeld: Nederlandse bollen naar Spanje, Spaanse tomaten naar ons land.

7 Teelt en vermeerdering van bollen gebeurt traditioneel in volle grond; het broeien van bollen in kassen – in kisten met aarde. PPO doet onderzoek naar de juiste toediening van licht aan tulpen die in zogeheten meerlagenteelt worden gebroeid. Meerlagenteelt levert geld op omdat bij gelijkblijvend oppervlak meer kan worden geteeld. Er is minder emissie van meststoffen en middelen. Door het gebruik van LED's voor verlichting van de onderste laag is het energieverbruik 30 procent lager. PPO onderzoekt de minimale lichtintensiteit en de juiste verhouding tussen rode en blauwe LED's.

8 Het broeien van tulpen op stromend water is al vrij normaal (60-70 procent wordt zo gebroeid). Samen met enkele hyacintenbroeiers onderzoekt PPO of dit ook bij hyacinten kan. De voordelen zijn legio. Door de afwezigheid van grond zijn bollen en planten schoon, wat belangrijk is voor de export. Er is minder lichamelijk werk nodig (Arbo) en er is een lagere emissie van meststoffen en middelen.

Proef met het voorjaarsplanten van bollen in de tuin van PPO in Lisse. Bij tulpen en narcissen (uitgebloeid) is dat gelukt. Bij hyacinten (rechts) nog niet.

COLOFON: De nieuwsbrief Greenport Duin- en Bollenstreek is een uitgave van het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland.

Redactie, vormgeving en realisatie: Seashore Media, Katwijk ZH.

Eindverantwoording: Robert Boom, Holland Rijnland, Schuttersveld 9, Leiden,

 (071) 523 90 90, e-mail: rboom@hollandrijnland.net